

Kommuneveilederen

Klimagassreduksjon: Kommunens roller og virkemidler

Her finner dere en oversikt over handlingsrommet kommunen har til rådighet for å kutte klimagassutslippene. Listen er ikke uttømmende.

Virkemidlene ble utredet i Klimakur 2030.

+ Avfall og deponi

Kommunen har stor påvirkningsgrad på husholdningsavfall, men liten påvirkningsgrad på næringsavfall. Siden deponier som oftest er kommunalt eid, har kommunen stor påvirkningsgrad der.

Tekstiler

Kommunen kan:

- samarbeide med frivillige organisasjoner om innsamling, gjenbruk og reparasjon av klær
- undervise i redesign som del av kunst og håndverk i skolen, jamfør ny læreplan i grunnskolen i 2019
- som eier og drifter ha en høy utsorteringsgrad i eget avfall
- som samfunnsutvikler bidra til kompetanseøkning i lokal handelsstand om deleordninger og nye forretningsmodeller
- innføre kildesortering, som forurensningsmyndighet etter [forurensningsloven §30, annet og tredje ledd](#)

Plastsortering og -gjenvinning

Kommunen kan:

- fastsette krav om [utsortering](#) for husholdninger gjennom kommunal forskrift om tvungen renovasjon

- som eier og drifter ha en høy utsorteringsgrad i eget avfall
- som innkjøper kreve høy utsorteringsgrad og lav avfallsgenerering i egne bygge- og anleggsprosjekter
- som samfunnsutvikler være pådriver for økt utsortering av landbruksplast
- som innkjøper etterspørre gjenbruksplast i artikler

Deponi og metangass

Kommunen kan:

- som eier og driftet optimalisere opptak av metan ved å utbedre eksisterende anlegg og/eller utvide oppsamlingen
- som eier og drifter etablere opptak i nedlagte deponier der det ikke er uttak i dag
- som myndighet finansiere tiltakene gjennom renovasjonsgebyret

+ Bygge- og anleggsplasser

Kommunen har stor påvirkningsgrad på anleggsmaskiner dersom det offentlige samordner krav i anskaffelser. Kommunen kan:

- som innkjøper etterspørre utslippsfrie og lavutslippsløsninger i byggetjenester
- som innkjøper, drifter og eier etterspørre utslippsfrie og lavutslippsløsninger i driftstjenester, og i egen maskinpark
- som innkjøper kreve biodrivstoff i egen drift og i tjenester (kortsiktig tiltak)
- samarbeide med netteier om tidlig koordinering av kapasitetsbehov i nettet for anleggsplasser, for eksempel [Oslo kommune og Hafslund](#) eller den Klimasats-støttede [mulighetsstudien for utslippsfrie anlegg i Stavanger kommune](#)

+ Fornybar energi

Kommunen har nokså liten påvirkningsgrad, mest som pådriver. Kommunen kan:

- kartlegge potensial for biogassproduksjon og være pådriver for etablering av biogassanlegg, bruk av gassen og bioresten
- som samfunnsutvikler være pådriver for energiutveksling mellom industribedrifter
- som samfunnsutvikler være pådriver for mer fornybar energi til industrien

+ Fossilfri varme

Kommunen har middels påvirkningsgrad, da de fleste bygg er private.

Kommunen kan:

- som eier og drifter fase ut fossil gass til permanent oppvarming i egne bygg
- som samfunnsutvikler være pådriver for utfasing av fossil gass i private bygg, for eksempel har [Bergen kommune fått Klimasats-støtte til å kartlegge gassforbrukere](#)
- som myndighetsutøver kreve tilknytningsplikt til fjernvarme
- som samfunnsutvikler ha lokale tilskuddsordninger for å konvertere fra gass til fornybar energi
- ha aktiv eierstyring for å fase ut fossil energi i fjernvarme fra lokale energiselskaper og forbrenningsanlegg
- som innkjøper kreve utslippsfri midlertidig oppvarming og tørking på bygge- og anleggsplasser
- som samfunnsutvikler være pådriver for utslippsfri byggvarme i utbygginger i privat regi, og ha dialog med utbygger om utslippsfri byggvarme
- være pådriver for samarbeid mellom byggenæringen og landbruket om sambruk av utslippsfrie varmeaggregater

+ Jordbruk

Kommunen har middels påvirkningsgrad, mest som pådriver gjennom landbrukskontorene. Kommunen kan:

- som samfunnsutvikler være en pådriver for samarbeid mellom byggenæringen og jordbruket om sambruk av utslippsfrie varmeaggregater
- som eier og drifter av videregående skoler med jordbruksopplæring, være pådriver gjennom fylkeskommunen
- som myndighet bruke støtteordningene kommunen forvalter på landbruksområdet målrettet for å redusere utslipp
- være pådriver for økt kunnskap og erfaringsutveksling om klimatiltak i jordbruket, og klimahensyn i offentlige anskaffelser gjennom for eksempel kurstilbud, nettverkssamarbeid, undervisningsopplegg og som samfunnsutvikler
- som samfunnsutvikler være pådriver for økt innsamling av landbruksplast
- stanse nydyrking av myr, se også arealbruksendringer under sektor *Skog og annen arealbruk*

+ Karbonfangst

Kommunen har liten påvirkningsgrad på karbonfangst fra

avfallsforbrenning, så lenge ikke verdikjeden er på plass. Kommunen kan:

- som innkjøper etterspørre avfallsforbrenning med CO₂-fangst
- som eier tilrettelegge og etablere karbonfangst på egne avfallsanlegg
- tilrettelegge for samarbeid mellom avfallsforbrenningsanlegg og private industribedrifter om karbonfangst
- tilrettelegge areal for mellomlagring av CO₂ før utskipning til lagringssted

+ Ladeinfrastruktur og nett

Kommunen har stor påvirkningsgrad på ladeinfrastruktur og middels påvirkningsgrad på strømnnett. Kommunen kan:

- som planmyndighet og grunneier stille arealer til disposisjon
- gi tidlig informasjon og koordinere med nettselskap om behov for nettilknytning
- tilrettelegge lading på kommunale arealer
- rådgi innbyggere i etablering av ladeinfrastruktur, spesielt borettslag og sameier
- opprette støtteordninger for etablering av lading
- tilrettelegge for lading av yrkesbiler

+ Mat og matsvinn

Kommunen har middels til stor påvirkningsgrad. Kommunen kan:

- som eier og drifter legge om til klimavennlig mat i egen matservering
- som innkjøper øke bruk av krav og kriterier i offentlige mat- og drikkeanskaffelser
- innføre matsvinntiltak i egen drift og i innkjøpte tjenester, som innkjøper, eier og drifter
- som samfunnsutvikler være pådriver for redusert matsvinn og klimavennlig mat i bedrifter og befolkning
- ta en koordinerende rolle i matdonasjon, for eksempel gjennom et tettere samarbeid mellom kommunale virksomheter og donorer, og legge til rette for matdonasjon ved å tilby billig leie av lokaler for matsentraler/matstasjoner
- som skoleeier øke fokus på matsvinn og klimavennlig kosthold i mat- og helsefaget
- som innkjøper ta i bruk kriteriesett for matsvinn og krav til plantebaserte alternativer til animalsk protein, samt Digitaliseringsdirektoratet (tidligere Difi) sitt nye kriteriesett for klimasmart meny så snart dette er på plass
- delta i bransjeavtalen for matsvinn og kartlegge eget matsvinn
- koordinere og være pådriver for økt utnyttelse av matavfall,

husdyrgjødsel og andre organiske ressurser i kommunen til biogass, både fra jordbruk og andre primærnæringer

+ Sjøfart, fiske og havbruk

Kommunen har stor påvirkningsgrad, og kan være en viktig pådriver for tiltak. Spesielt gjelder det skipsfart knyttet til kommunale havner, der kommunen være en barriere ved å hindre utbygging av landstrøm. Kommunen kan:

- regulere for lade- og fylleinfrastruktur i arealplaner, som planmyndighet
- bygge ladeinfrastruktur, som havneier
- gjøre egne fartøy og innkjøpte tjenester utslippsfrie, eventuelt fossilfrie på kort sikt, som innkjøper og eier
- som fylkeskommune ha spesielt ansvar for å få nullutslipp i hurtigbåter og ferger, oftest gjennom innkjøp av tjenester
- være pådriver for nullutslippsløsninger gjennom å bringe brukerne av havnene sammen og finne utslippsfrie løsninger både i eksisterende sjøfart, og overgang fra land til sjø, for eksempel kystfiske i Flakstad, bulkskip i Oslo, sjøbuss som klimavennlig alternativ til veitransport i Kristiansand, som samfunnsutvikler
- kreve bruk av landstrøm, der det er tilgjengelig
- differensiere anløpsavgift eller kaivederlag avhengig av utslipp
- samordne offentlig etterspørsel til skipsbransjen, og gjerne invitere andre etterspørere med, gjerne etter modell av innovativ anskaffelse av utslippsfrie anleggsplasser, der støtte fra leverandørutviklingsprogrammet er nyttig

+ Skog og annen arealbruk

Kommunen har middels påvirkningsgrad som forvalter av tilskuddsmidler, og stor påvirkningsgrad gjennom arealplanlegging. Kommunen kan:

- bruke tilskuddsmidlene/støtteordningene på landbruksområdet målrettet for å redusere utslipp
- som samfunnsutvikler være pådriver gjennom for eksempel kursing for klimaoptimal skjøtsel, spesielt overfor de mange små skogeierne
- som eier forvalte egen skog klimavennlig
- som planmyndighet bevare karbonrike arealer
- bruke beregningsverktøy for arealbruksendringer for å øke bevisstheten rundt klimaeffekten
- som myndighet bruke statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning: Kommunene og fylkeskommunene skal i sin overordnede planlegging innarbeide tiltak og virkemidler for å redusere utslipp av klimagasser, der det også tas

hensyn til effektiv ressursbruk for samfunnet, inkludert tiltak mot avskoging, og eventuelt økt opptak av CO₂ i skog og andre landarealer

+ Veitransport

Kommunen har stor påvirkningsgrad inne flere områder, og kan være både pådriver og barriere for tiltak.

Areal- og transportplanlegging

Kommunen kan:

- som planmyndighet og samfunnsutvikler planlegge arealbruk slik at framtidig transportbehov reduseres
- som planmyndighet og veieier styrke framkommelighet, trygghet og tilgjengelighet for gange, sykkel og kollektivtrafikk
- som planmyndighet regulere areal for lading og energistasjoner (biogass, hydrogen, batterielektrisk) i arealplaner for å muliggjøre teknologiskifte
- som samfunnsutvikler og planmyndighet lage bylogistikkplan i tett samarbeid med næringslivet

Parkering

Kommunen kan:

- som planmyndighet begrense parkeringsplasser og stille krav om sykkelparkering, parkering for bildeling og lading for elbiler i arealplaner
- som eier differensiere parkeringsavgifter på offentlige parkeringsplasser for å fremme klimavennlige kjøretøy
- som eier og veimyndighet dedikere parkeringsplasser og laste- og losselommer til utslippsfrie kjøretøy

Ladeinfrastruktur

Kommunen kan:

- som planmyndighet kreve etablering av ladeinfrastruktur i nybygg av garasjer og parkeringsplasser i planbestemmelser
- som samfunnsutvikler tilrettelegge ladeinfrastruktur for drosjer, næringsliv og private, gjennom etablering eller kommunalt tilskudd til etablering
- drive langsiktig energiplanlegging sammen med nettselskap for å sikre koordinering og informasjonsflyt om planer for elektrifisering av transport i kommunene
- som eier av strømselskaper styrke lokalt nett, overgang til elektriske løsninger og effektiv og fleksibel bruk av energi

Tilrettelegge for grønne reiser

Kommunen kan:

- som eier, drifter og samfunnsutvikler, gjøre det enklere for innbyggerne å reise klimavennlig ved å tilrettelegge for delebiler, mobilitetspunkt, kollektivtilbud, snarveier, gang og sykkelveier, sykkelparkering, prioritering for kollektivtrafikk
- som eier og innkjøper anskaffe nullutslippskjøretøy til egen bruk
- som samfunnsutvikler tilby prøvekjøring av elsykkel og null- og lavutslippskjøretøy for ansatte/innbyggere
- gjennom fylkeskommunen som løyvemyndighet, kreve nullutslippsløsninger i taxiløyve gjennom forskrift
- gjennom fylkeskommunen som tjenesteyter, utvikle og forbedre kollektivtilbudet
- gjennom fylkeskommunen som innkjøper, etterspørre nullutslipp- eller lavutslippsløsninger i kollektivtransport
- som samfunnsutvikler være pådriver for nullutslippsløsninger gjennom å bringe transportører, de som benytter transporttjenester og energileverandører sammen, for å finne utslippsfrie løsninger både på land, og overgang fra vei til sjø

Redusere transportbehovet

Kommunen kan:

- som innkjøper etterspørre nullutslipp, samlast og ruteeffektivisering ved vare- og tjenesteleveranser
- som eier og samfunnsutvikler tilrettelegge samlastingssentraler, for egne varer og i samarbeid med det private
- som eier og drifter eller innkjøper, optimalisere kjøreruter og knytte kjøringen til behov, og gjennomføre tjenestene fossilfritt eller utslippsfritt, for eksempel i avfallsinnhenting og skystjenester
- som eier og drifter redusere antall reiser gjennom aktiv bruk av IKT-løsninger, og etterspørre slik bruk fra statlige myndigheter og samarbeidspartnere

Kommunesektoren er avgjørende for å nå klimamål

Kommunesektorens innsats har stor betydning i klimaarbeidet, særlig for utslipp i ikke-kvotepiktig sektor og i skog- og arealbrukssektoren. Det viser en gjennomgang av eksisterende kunnskap fra ulike rapporter og analyser som Miljødirektoratet har gjort. Dette er oppsummert i et notat til Klima- og miljødepartementet.

Kommunesektoren er avgjørende for å nå klimamål

Notat til Klima- og miljødepartementet om kommunenes betydning for å nå klimamål

Klimakur 2030

I kapittel 12 i Klimakur 2030, er mange av virkemidlene kommuner og fylkeskommuner har for å redusere klimagassutslipp grundig forklart. Disse virkemidlene kan i dag utnyttes i større grad.

> [Klimakur 2030: Slik kan utslippene kuttes](#)

Her kan dere laste ned og lese hele rapporten.

↓ Last ned som PDF

Sist oppdatert 16.08.2023

